

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного
Науковий центр екомоніторингу та біорізноманіття мегаполісу
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

**М.М. Федорончук, В.В. Протопопова,
М.В. Шевера, Р.І. Бурда, І.Г. Ольшанський**

Ботанічна екскурсія в околицях міста Переяслава-Хмельницького

ББК 28.5с
Ф33

**Федорончук М.М., Протопопова В.В., Шевера М.В., Бурда Р.І.,
Ольшанський І.Г. Ботанічна екскурсія в околицях міста
Переяслава-Хмельницького. – Київ: Фітосоціоцентр, 2012. – 36 с.**

“Ботанічна екскурсія ...” підготовлена для учасників Другої всеукраїнської наукової конференції “Синантропізація рослинного покриву України” (м. Переяслав-Хмельницький, 27-28.09.2012) і знайомить їх з рослинним покривом найбільше збережених у межах міста Переяслава-Хмельницького фрагментів природної рослинності, які є перспективними для охорони.

Розрахована на студентів, аспірантів, викладачів, науковців, працівників природоохоронних установ.

Рецензенти:

докт. біол. наук, проф. Д.В. Дубина
(Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України)
докт. біол. наук, проф. В.А. Соломаха
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
та вченою радою Наукового центру екомоніторингу
та біорізноманіття мегаполісу НАН України

ISBN 978-966-306-167-X

© Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, 2012
© Науковий центр екомоніторингу та
біорізноманіття мегаполісу НАН України, 2012
© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2012
© Федорончук М.М., Протопопова В.В.,
Шевера М.В., Бурда Р.І., Ольшанський І.Г., 2012

Київ
2012

З М І С Т

БОТАНІЧНА ЕКСКУРСІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТЕЖИНИ	4
КОРОТКА ІСТОРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА ПЕРЕЯСЛАВА-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	6
КОРОТКИЙ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ НАРИС МІСТА ПЕРЕЯСЛАВА-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	8
СПИСКИ ВИДІВ СУДИННИХ РОСЛИН І РОСЛИННИХ УГРУПОВАНЬ В ОКРЕМИХ УРОЧИЩАХ НА ОГЛЯДОВИХ МАЙДАНЧИКАХ (ЗУПИНКАХ) ЗА МАРШРУТОМ ЕКСКУРСІЇ	11

*Світе, оспіваний перепелами,
Жайвороном, горлицями, сорокопудами!
Сяй і слався, наш добрий світе,
Небо своє прихили над нами!
Ми твої паростки, ми твої діти, –
Будьмо не пасинками, а синами!*

Борис Мозолевський
“Золота симфонія пекторалі”

БОТАНІЧНА ЕКСКУРСІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ STEЖИНИ

Синантропізація рослинного покриву в Україні, як і в інших куточках земної кулі, проявляється різними процесами його антропогенної трансформації. Головні з них такі: збіднення генофонду місцевих видів, занесення, натуралізація та поширення чужорідних видів і конкуренція, гібридизація та все інше, що відбувається між цими двома фракціями сучасної флори. За таких умов надзвичайно важливо доводити до широкого загалу відомості про те, яку небезпеку таїть у собі збіднення популяцій місцевих видів, і про формування місцевих популяцій чужинних видів, що в кінцевому підсумку призводить до одноманітності зелених шат планети. Зрозуміло, що краща форма переконання – „побачити на власні очі”, прослідкувати у звичних умовах своєї домівки, селища, міста усі ці процеси, зрозуміти, яку величезну загрозу вони містять для майбутніх поколінь. Унікальною формою природоохоронної пропаганди і поєднаної з нею рекреації – відновлення фізичних і розумових сил людини – є екологічна стежина. Вона зводить до мінімуму втручання відвідувачів у природні процеси, еднаючи найцікавіші в науковому, природоохоронному та естетичному аспектах об'єкти природи, характеризується інформативністю, комфортністю і повною безпекою. Оригінально оформлені стенди й аншлаги на прокладених маршрутах своєрідно подають необхідний для кожного відвідувача стежини мінімум знань про природу. Вона має легко і швидко долатися, бути доступною в будь-яку пору року, не надто протяжною, щоб відвідувачі могли рухатися по ній зі швидкістю своєї ходи, не стомлюючись. Провідники на екологічних стежинах не є

обов'язковими, бо всю інформацію можна отримати зі спеціального буклета або інформаційних аншлаків і пояснювальних стендів. Склалося так, що ці стежини орієнтовані як на дорослих, так і дітей, пішоходів, лижників, вершників, байдарочників та інших туристів. Вони, найрізноманітніші за науковою спрямованістю – ботанічні, зоологічні, географічні, геологічні, історичні або комплексні ландшафтні, проте повсякчас – екологічні.

Першу екологічну стежину на території України створив Кримський гірський клуб ще в 1899 р. – широко відому „Штангиевскую тропу”, протяжністю 8,5 км, прокладену на східному схилі Ялтинської яйли. Трохи пізніше, в 1916 р., створено історико-археологічну екологічну стежину – також в Криму, поблизу м. Судака. Проте справжній рух зі створення екологічних стежин в Україні почався наприкінці 80-х років. Наприклад, подружжя вчителів географії однієї з середніх шкіл м. Дружківка (Донецька обл.) облаштувало екологічну стежину вздовж унікальної пам'ятки природи – “Дружківські закам'янілі дерева”. Відомі також Дарницька та Дахновська природні стежки Є.М. Гребенюка тощо. Відтоді ця доступна й цікава форма освіти в природі набула широких масштабів, переважно на великих територіях природно-заповідного фонду – в Карпатському та Шацькому національних природних парках, у Гірському Криму, навколо великих міст тощо. У Києві прокладання екологічних стежин триває донині. Є такий маршрут у лісовому масиві Лісники, розташований у зеленій зоні міста, в Національному природному парку „Голосіївський” тощо.

Головна мета залучення широкого загалу людей на екологічну стежину – це виховання екологічно грамотної поведінки людини в природі та поширення знань про взаємини природи й людини.

У нашому випадку прогулянка екологічною стежиною, яка пролягає околицями міста Переяслава-Хмельницького, має на меті показати й побачити явища та процеси синантропізації рослинного покриву, наявні в будь-якому місці. Тим більше слід звертати увагу на них в одному з найдавніших міст України з традиційним веденням природокористування. На тлі антропогенних трансформацій корисно побачити рідкісні види рослин, які виживають в умовах синантропізації. Важливо застерегти екскурсантів, що в поданих переліках для окремих зупинок наведені всі види, які коли-небудь там відзначалися. Протягом вегетаційного

періоду вони постійно змінюють один одного, відбиваючись у кольорових аспектах. Рослинні угруповання дуже динамічні – змінюються в часі й просторі повсякчас! Тому не виключена „зустріч” із видами, ще на цих стежинах не були зафіксованих.

Важливо, щоб під кінець екскурсії усі її учасники зрозуміли, чому ці явища можливі? Чи можна вжити якихось заходів, що скоригують екологічні загрози в бік їхнього якщо не зникнення, то хоча б обмеження, а найкраще – запобігти їм. Ясна річ, шукати відповіді, обмежившись лише ботанічними знаннями, недоцільно – потрібний системний екологічний підхід!

Отож будемо вдячні всім за:

1. *Перелік видів, відзначених на стежині й відсутніх у поданих переліках, відповідно до зупинок.*

2. *Пропозиції щодо управління рослинним покривом у межах екологічної стежини.*

3. *Загальну оцінку ботанічної екскурсії в межах стежини.*

4. *Критичні зауваження щодо ботанічної екскурсії у межах стежини.*

5. *Критичні зауваження щодо цієї форми спілкування в рамках Всеукраїнської наукової конференції „Синантропізація рослинного покриву України”.*

КОРОТКА ІСТОРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА ПЕРЕЯСЛАВА-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Переяслав-Хмельницький – одне з найдавніших міст України, розміщене на невисокому масиві – останці другої надзапальної тераси лівого берега Дніпра, утвореного річками Трубіж і Альта. Засноване місто Великим київським князем Володимиром Святославовичем наприкінці X ст. для захисту південно-східних кордонів Київської Русі. У 2007 р. Переяслав-Хмельницький відзначив своє 1100-річчя, однак поселення людей з'явилися на цій території ще задовго до його перших згадок у писемних джерелах.

Археологічними дослідженнями встановлено, що найдавніші поселення (мисливські сезонні стоянки) на території сучасного Переяслава-Хмельницького та його околиць належать ще до доби мезоліту. Починаючи з середини другої половини IV тис. до н. е. тут

з'являються перші землеробські племена трипільської культури, що було обумовлено сприятливими для землеробства умовами, насамперед – наявністю чорноземних ґрунтів.

Пам'ятками епохи бронзи є численні кургани при в'їзді до сучасного міста, залишені племенами, які прийшли зі Степу.

Наступна історична епоха – передскіфський час – пов'язана з кімерійськими племенами, що проживали на цій території, на зміну яким наприкінці VII ст. до н.е. прийшли войовничі етнічні скіфко-кочівники, разом з ними тут проживало й місцеве автохтонне населення – нащадки передскіфської доби.

На сьогодні археологічними дослідженнями, проведеними в місті Переяславі-Хмельницькому і його околицях виявлено низку пам'яток історичних культур, зокрема так званої зарубинецької (I–II ст. н. е.), київської (II–III ст. н. е.), черняхівської (кінець III – початок IV ст. н. е.) і пеньківської (V–VII ст. н. е.).

Від кінця X до початку XIII ст. відбувається масове заселення території Переяславщини, що пояснюється, на думку науковців, активною переселенською політикою київських князів із метою зміцнення південно-східних кордонів держави. В XI ст. Переяславль Руський був третім за значенням містом Русі після Києва і Чернігова (Колибенко, 2010). За Переяславським літописом, фрагменти якого зберігаються у Лаврентіївському літописному зводі, до розгрому Переяславля Руського монголо-татарами в 1239 р. місто не раз зазнавало то розквіту, то занепаду.

Першим князем Переяславського удільного князівства, утвореного згідно з заповітом Великого київського князя Ярослава Мудрого, став його четвертий син – Всеволод Ярославович, який, крім захисту південно-східних кордонів, розбудовував місто. Багато зробив для підвищення авторитету міста наступний його князь – Володимир Мономах. Але численні міжкнязівські війни за київський престол, які вели діти та онуки князя, що правили в Переяславлі, а також часті напади половців, негативно впливали на розвиток міста.

Відновлення Переяславця почалося лише через кілька століть, коли виникло козацтво. У XVII–XVIII ст. відродження міста як історичного і культурного центру пов'язано з іменами Богдана Хмельницького та Івана Мазепи.

Після ліквідації на Лівобережній Україні полкового устрою в 1782 р. Переяслав став повітовим містом Київського намісництва, а з

початку XIX ст. – Полтавської губернії. Місто розвивалося й розбудовувалося, росла чисельність населення: у 1816 р. їх кількість становила 6720 жителів, у 1865 р. – 10 835 осіб. Промисловість у місті була розвинена слабо, крім землеробства, люди займалися кустарними промислами: ткацтвом, чинбарством, шевством. Життя міста пожвавлювали щорічні ярмарки. Наприкінці XIX ст. у місті діяли 14 церков, 1 монастир, духовне училище, міське училище, жіноча прогімназія, громадська бібліотека, дві книгарні та церковно-парафіяльна школа.

12 жовтня 1943 р. постановою Ради Народних Комісарів СРСР місто було перейменовано у Переяслав-Хмельницький.

З 1975 р. Переяслав-Хмельницький – місто обласного значення. Тепер тут діють швейна фабрика „ГАЯН”, цегельний завод, державний педагогічний університет, Національний історико-етнографічний заповідник „Переяслав”, до складу якого входять 27 музеїв, за що Переяслав-Хмельницький часто називають містом-музеєм.

КОРОТКИЙ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ НАРИС МІСТА ПЕРЕЯСЛАВА-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

За фізико-географічним районуванням, територія м. Переяслава-Хмельницького та його околиць входить до складу Лівобережно-Дніпровської лісостепової провінції Лісостепової зони. Це алювіальна терасова рівнина, яка складається з різновікових терас Дніпра. До північної частини (Переяслав-Хмельницький фізико-географічний район) належить лесова друга надзаплавна тераса, де поширені надзаплавно-терасові пологі слабо дренавані лесові рівнини із западинами, з невеликими висотами (100–110 м над р. м.). До південної частини (Дніпровсько-заплавно-боровий район) входять заплава (нині затоплена водами Канівського водосховища) і перша надзаплавна (борова) тераса Дніпра, з абсолютними висотами до 140 м.

У місті переважають дерново-прихованопідзолисті та дерново-слабопідзолисті ґрунти (на борових терасах річок). У заплавах на алювіальних відкладах формуються лучні та чорноземно-лучні ґрунти. На більш вирівняних ділянках лесової тераси поширені типові чорноземи. У западинках розвинуті лучно-чорноземні

глибоковилуговані ґрунти; в заплаві р. Трубіж – торфовища. Трапляються також болотні ґрунти (більшість боліт нині осушена).

Значний вплив на природні екосистеми території має Канівське водосховище, що призвело до затоплення частини заплавної тераси Дніпра, та часткова меліорація, яка спричиняє збільшення площ чагарникових боліт і заліснених лучних ділянок.

На території Переяслава-Хмельницького, особливо в його околицях поряд із антропогенними ще збереглися фрагменти різних типів природного рослинного покриву, що є досить рідкісним в умовах урбанізованих територій. У місті та його околицях до таких належать: фрагменти найпоширенішого лучного типу (Стогніївський шлях по р. Трубіж), лучно-степового (урочище „Куряче горло”), лісового, прибережно-водного та водного типів (Стогніївський шлях по Трубежу), степового та болотного флористичних комплексів. У їхньому складі трапляються як характерні для даного типу рослинності, фонові види, включаючи рідкісні види рослин, серед яких і занесені до міжнародних червоних списків та „Червоної книги України” (2009), й регіонально рідкісні (2012).

Згідно з попередніми даними, спонтанна флора Переяслава-Хмельницького та його околиць нараховує 968 видів судинних рослин, 66 видів мохів, 28 видів лишайників і 146 видів водоростей (Природа ..., 2010). На території міста у складі фрагментів природного рослинного покриву, що збереглися тут, виявлені види рослин, занесені до „Червоної книги України”: *Stipa borysthena* Klokov ex Prokud., *Fritillaria ruthenica* Wikstr., *Adonis vernalis* L., *Salvinia natans* (L.) All., *Trapa natans* L. („Куряче горло” та дамба), *Astragalus dasyanthus* Pall. (степовий схил при музеї), *Dactylorhiza fixii* (Druce) Soó (луки при музеї) тощо. Відзначається помітна динаміка трапляння рідкісних видів. Наприклад, раніше Й.К. Пачоський наводив *Nymphaea alba* як звичайну рослину для річок і озер міста Переяслава; нині вона є дуже рідкісною рослиною місцевих водойм. Усе це свідчить про доцільність створення низки об’єктів природно-заповідного фонду, оскільки в місті та в його околицях немає жодного такого об’єкта.

Незважаючи на більш або менш добрий стан збереженості природних флори та рослинності нині на території міста не залишилося жодного природного флористичного комплексу, який би не зазнавав негативного впливу синантропізації. Особливо небезпечними є види

адвентивних рослин, зокрема інвазійні та, особливо, трансформери, які змінюють структуру ценозів (*Acer negundo* L., *Amorpha fruticosa* L., *Ambrosia artemisiifolia* L., *Asclepias syriaca* L., *Phalacrolooma annuum* (L.) Dumort., *Solidago canadensis* L. тощо).

У цій брошурі наводяться попередні списки видів судинних рослин та рослинних угруповань в окремих урочищах на оглядових майданчиках за маршрутом екскурсії, де найбільш збереглися фрагменти природного рослинного покриву із акцентом на апофіти та види адвентивних рослин, які спричиняють значне фітозабруднення природних флористичних комплексів та раритетні види.

**СПИСКИ ВИДІВ СУДИННИХ РОСЛИН І РОСЛИННИХ
УГРУПОВАНЬ В ОКРЕМИХ УРОЧИЩАХ
НА ОГЛЯДОВИХ МАЙДАНЧИКАХ (ЗУПИНКАХ)
ЗА МАРШРУТОМ ЕКСКУРСІЇ**

Рідкісні та адвентивні види рослин виділені **напівжирним**; для видів адвентивних рослин зазначено їхній первинний ареал і ступінь натуралізації, для апофітів – категорію та ценотичну приуроченість.

За послідовністю відвідин три зупинки об'єднані в нижче наведеному маршруті.

**ЗУПИНКА 1. ЗАПЛАВНІ ЛУКИ РІЧКИ ТРУБІЖ
ПОБЛИЗУ УНІВЕРСИТЕТУ**

СУДИННІ РОСЛИНИ ЗАПЛАВИ

Рідкісні види:

Dactylorhiza incarnata (L.) Soó – занесено до „Червоної книги України”.

Equisetaceae

- *Equisetum palustre* L.

Alismataceae

- *Alisma plantago-aquatica* L.

- *Sagittaria sagittifolia* L.

Butomaceae

- *Butomus umbellatus* L.

Cyperaceae

- *Carex acuta* L.

- *Carex acutiformis* Ehrh.

- *Carex disticha* Huds.

- *Carex distans* L.

- *Carex hirta* L. – евентапофіт, лучний.

- *Carex pseudocyperus* L.

- *Carex riparia* Curtis

- *Carex rostrata* Stokes – евентапофіт, лучний.

- *Carex secalina* Willd. ex Wahlenb.

- *Carex vulpina* L. – евентапофіт.

- *Bolboschoenus maritimus* (L.) Palla s.l.

- *Eleocharis palustris* (L.) Roem. et Schult.

- *Schoenoplectus lacustris* (L.) Palla (= *Scirpus lacustris* L.).

- *Scirpoides holoschoenus* (L.) Soják (*Holoschoenus vulgaris* Link).

Juncaginaceae

- *Triglochin maritimum* L.

- *Triglochin palustre* L.

Juncaceae

- *Juncus articulatus* L.

- *Juncus bufonius* L. – евентапофіт, піщаний.

- *Juncus compressus* Jacq.

- *Juncus gerardii* Loisel.

- *Juncus inflexus* L.

Lemnaceae

- *Lemna gibba* L.

- *Lemna minor* L.

- *Lemna trisulca* L.

- *Spirodela polyrhiza* (L.) Schleid.

Orchidaceae

- *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó – занесено до „Червоної книги України”.

Poaceae

- *Agrostis canina* L.

- *Alopecurus geniculatus* L.

- *Alopecurus pratensis* L.

- *Apera spica-venti* (L.) P. Beauv. – археофіт (нез'ясованого походження), епекофіт.

- *Arrhenatherum elatius* (L.) J. Presl et C. Presl. – кенофіт (західноєвропейського походження), агріо-епекофіт.

- *Bromopsis inermis* (Leys.) Holub (*Bromus inermis* Leys.) – археофіт (середземноморського походження), агріо-епекофіт.

- *Bromus mollis* L. (*B. hordeaceus* auct. non L.) – евапофіт, лучний.

- *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth – геміапофіт, піщаний

- *Dactylis glomerata* L. – геміапофіт, лучний.

- *Elytrigia repens* (L.) Nevsky – евапофіт, лучний.

- *Festuca pratensis* Huds.

- *Glyceria fluitans* (L.) R. Br.

- *Glyceria maxima* (C.Hartm.) Holmberg

- *Leersia oryzoides* (L.) Sw.

- *Lolium perenne* L. – евапофіт, лучний.
- *Phalaroides arundinacea* (L.) Rausch. (*Digraphis arundinacea* (L.) Trin.).
- *Phleum pratense* L.
- *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.
- *Poa compressa* L.
- *Poa trivialis* L.

Potamogetonaceae

- *Potamogeton compressus* L.
- *Potamogeton crispus* L.
- *Potamogeton pectinatus* L. (*Stuckenia pectinata* (L.) Börner).
- *Potamogeton perfoliatus* L.
- *Potamogeton trichoides* Cham. et Schlecht.

Sparganiaceae

- *Sparganium emersum* Rehm.

Typhaceae

- *Typha angustifolia* L.
- *Typha latifolia* L.

Zannichelliaceae

- *Zannichellia palustris* L.

Aceraceae

- *Acer negundo* L. – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.

Apiaceae

- *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm.
- *Archangelica officinalis* Hoffm.
- *Conium maculatum* L. – археофіт (середземноморсько-ірано-туранського походження), епекофіт.
- *Daucus carota* L.
- *Falcaria vulgaris* Bernh. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Heracleum sibiricum* L. – геміапофіт, лісовий.
- *Oenanthe aquatica* (L.) Poir.
- *Pastinaca sylvestris* Mill. – евапофіт, лучний.
- *Sium latifolium* L.

Asclepiadaceae

- *Asclepias syriaca* L. – кенофіт (північноамериканського походження), ефемерофіт.

Asteraceae

- *Achillea submillefolium* Klokov et Krytzka.

- *Ambrosia artemisiifolia* L.
- *Arctium lappa* L. – евапофіт, чагарниковий.
- *Artemisia absinthium* L. археофіт (ірано-туранського походження), епекофіт.
- *Artemisia vulgaris* L. – евапофіт, вигонів.
- *Bidens frondosa* L. – кенофіт (північноамериканського походження), епекофіт.
- *Cirsium arvense* (L.) Scop. – евапофіт, чагарниковий, прибережний.
- *Cirsium canum* (L.) All.
- *Cichorium inthibus* L. археофіт (середземноморсько-іранського походження), геміепокофіт.
- *Eupatorium cannabinum* L.
- *Iva xanthiifolia* Nutt. (*Cyclachaena xanthiifolia* (Nutt.) Fresen.) – кенофіт (північноамериканського походження), епекофіт.
- *Onopordum acanthium* L. – археофіт (середземноморського походження), епекофіт.
- *Phalacrogloma annuum* (L.) Dumort. – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.
- *Solidago canadensis* L. – кенофіт (північноамериканського походження), епекофіт.
- *Sonchus palustris* L.
- *Sonchus arvensis* L. subsp. *uliginosus* Nyman (*S. uliginosus* M. Bieb., nom. illeg.)
- *Taraxacum officinale* Wigg. aggr. – евапофіт, лучний.
- *Tragopogon major* Jacq. – геміапофіт, степовий.
- *Tussilago farfara* L. – геміапофіт, вигонів
- *Xanthium albinum* (Widder) H. Scholz – кенофіт (середньоевропейського походження), епекофіт.

Boraginaceae

- *Asperugo procumbens* L. – евапофіт, рудеральний.
- *Myosotis arvensis* (L.) Hill – евапофіт, степовий.
- *Myosotis scorpioides* L. (*Myosotis palustris* (L.) L.).
- *Symphytum officinale* L.

Brassicaceae

- *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara et Grande – евапофіт, лісовий.
- *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. – археофіт (нез'ясованого походження), агріо-епокофіт.

- *Descurainia sophia* (L.) Webb ex Prantl – археофіт (ірано-туранського походження), епекофіт.
- *Lepidium latifolium* L. – евапофіт, солончаковий.
- *Sisymbrium loeselii* L. – кенофіт (середземноморського та азійського походження), епекофіт.
- *Roripa sylvestris* (L.) Besser

Cannabaceae

- *Cannabis sativa* L. (incl. *C. ruderalis* Janisch.) кенофіт (серельно-азійського походження), епекофіт.
- *Humulus lupulus* L. – геміапофіт, лісовий.

Caprifoliaceae

- *Sambucus nigra* L. – геміапофіт, чагарниковий.

Caryophyllaceae

- *Alsine media* L. (*Stellaria media* (L.) Vill.) – евапофіт, лісовий.
- *Cerastium holosteoides* Fr. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Coccyganthe flos-cuculi* (L.) Fourr. (*Coronaria flos cuculi* L.).
- *Melandrium album* (Mill.) Garcke – геміапофіт, лучний.
- *Oberna behen* (L.) Ikonn. (*Silene inflata* Smith.).

Ceratophyllaceae

- *Ceratophyllum demersum* L.
- *Ceratophyllum submersum* L.

Convolvulaceae

- *Calystegia sepium* (L.) R. Br.

Cucurbitaceae

- *Bryonia alba* L. – кенофіт (середземноморсько-ірано-туранського походження), агріофіт.
- *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr. et Gray – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.

Fabaceae

- *Astragalus cicer* L. – евентапофіт, лучний.
- *Lotus corniculatus* L. – геміапофіт, лучний.
- *Medicago falcatae* L. s.l. – геміапофіт, степовий.
- *Melilotus albus* Medik. – евапофіт, псамофіт.
- *Medicago lupulina* L. – евапофіт, лучний.
- *Trifolium arvense* L. – евентапофіт, псамофіт.
- *Trifolium pratense* L. – геміапофіт, лучний.
- *Trifolium repens* L.
- *Vicia cracca* L. – геміапофіт, лучний.

- *Vicia villosa* Roth – археофіт (середземноморського походження), геміепокофіт.

Geraniaceae

- *Geranium palustre* L.

Lamiaceae

- *Ballota nigra* L. – археофіт (середземноморсько-ірано-туранського походження), агріоепокофіт.
- *Glechoma hederacea* L.
- *Leonurus villosus* Desf. ex D'Urv. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Lycopus europaeus* L.
- *Mentha ucrainica* Klokov (*M. aquatica* L. s.l.) – евентапофіт, лучний.
- *Mentha arvensis* L. – евентапофіт, прибережий.
- *Prunella vulgaris* L. – евентапофіт, лучний.
- *Scutellaria hastifolia* L.
- *Stachys palustris* L.

Lythraceae

- *Lythrum salicaria* L.

Malvaceae

- *Althaea officinalis* L. – археофіт (ірано-туранського походження), геміепокофіт.
- *Lavatera thuringiaca* L. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Malva sylvestris* L. – археофіт (середземноморського походження), епекофіт.

Nymphaeaceae

- *Nuphar lutea* (L.) Smith.

Onagraceae

- *Epilobium hirsutum* L.
- *Oenothera biennis* L. s. l. – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.

Papaveraceae

- *Chelidonium majus* L. – евапофіт, лісовий.

Plantaginaceae

- *Plantago major* L. – евапофіт, лісовий.
- *Plantago lanceolata* L. – геміапофіт, лучний.

Polygonaceae

- *Persicaria hydropiper* (L.) Delarbre. (*Polygonum hydropiper* L.)
- *Rumex confertus* Willd. – геміапофіт, лучний.
- *Rumex crispus* L. – евапофіт, лучний.

- *Rumex hydrolapathum* Huds.

Primulaceae

- *Anagallis arvensis* L. – кенофіт (гібридного походження), ергазіофіт.

- *Glaux maritima* L.

- *Lysimachia nummularia* L.

- *Lysimachia vulgaris* L.

Rosaceae

- *Geum urbanum* L. – геміапофіт, лісовий.

- *Potentilla anserina* L.

- *Potentilla reptans* L. – геміапофіт, лучний.

- *Rubus caesius* L.

Ranunculaceae

- *Ranunculus pedatus* Waldst. et Kit.

- *Ranunculus sardous* Crantz.

- *Ranunculus sceleratus* L.

Rubiaceae

- *Galium aparine* L. – евапофіт, чагарниковий.

- *Galium palustre* L.

Salicaceae

- *Populus alba* L.

- *Salix cinerea* L.

Scrophulariaceae

- *Scrophularia umbrosa* Dumort.

- *Veronica anagallis-aquatica* L.

- *Veronica anagalloides* Guss.

Solanaceae

- *Solanum dulcamara* L.

Ulmaceae

- *Ulmus glabra* Huds. (= *Ulmus scabra* Mill., *U. montana* With., non Trautv.).

Urticaceae

- *Urtica dioica* L. – евапофіт, рудеральний.

Valerianaceae

- *Valeriana officinalis* L. (= *Valeriana exaltata* J.C. Mikan, *V. palustris* Kreyer).

РОСЛИННІ УГРУПОВАННЯ ЗАПЛАВИ

Ass. *Lemnetum minoris* (Oberd. 1957) Th. Mull. et Görs (cl. **Lemnetea R. Tx. 1955**)

Ass. *Lemna minoris-Spirodeletum polyrhizae* W. Koch 1954 em. Muller et Görs 1954 (cl. **Lemnetea R. Tx. 1955**)

Ass. *Spirodeletum polyrhizae* W. Koch 1954 (cl. **Lemnetea R. Tx. 1955**)

Ass. *Potameto-Nupharetum* Muller et Görs 1960 (cl. **Potametea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Ceratophylletum demersi* Den Hartog et Segal 1964 (cl. **Potametea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Ceratophylletum submersi* Soó 1928 (cl. **Potametea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Phragmitetum communis* Gams 1927) Schmale 1939 (cl. **Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Typhetum latifoliae* G Lang 1973 (cl. **Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Caricetum acutiformis* Eggler 1933 (cl. **Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Caricetum distichae* Jonas 1933 (cl. **Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Caricetum ripariae* Soó 1928 (cl. **Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941**)

Ass. *Bolboschoenetum maritimi* (Warm. 1906) R. Tx. 1955 (cl. **Bolboschoenetea maritimi Vicherek et R. Tx. 1969**)

Ass. *Festucetum pratensis* Soó 1928 (cl. **Molinio-Arrhenatheretea R. Tx. 1937**)

Ass. *Arrhenatheretum elatioris* Br.-Bl. ex Scherr. 1925 (cl. **Molinio-Arrhenatheretea R. Tx. 1937**)

Ass. *Juncetum gerardii* Wenzl. 1904 em. V. Sl. et Shel.-Sos. 1984 (cl. **Molinio-Arrhenatheretea R. Tx. 1937**)

Ass. *Potentillietum anserinae* Rap. 1927 em. Pass. 1964 (cl. **Polygono-Poetea annuae Rivas-Martinez 1975**)

Додатково відмічені види

ЗУПИНКА 2а. ОКОЛИЦІ "МУЗЕЮ" (СХИЛ І ЗАПЛАВА)

СУДИННІ РОСЛИНИ СХИЛІУ:

Рідкісні види:

- *Astragalus dasyanthus* Pall. – занесений до „Червоної книги України”.

Poaceae

- *Arrhenatherum elatius* (L.) J.Presl et C.Presl. – кенофіт (західноєвропейського походження), агріо-епекофіт.
- *Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub (*Bromus inermis* Leyss.) – археофіт (середземноморського походження), агріо-епекофіт.
- *Elytrigia repens* (L.) Nevski – евапофіт, лучний.
- *Festuca rubra* L.
- *Koeleria cristata* (L.) Pers. (= *K. gracilis* Pers.)
- *Poa pratensis* L.

Apiaceae

- *Eryngium campestre* L. – геміапофіт, степовий.
- *Falcaria vulgaris* Bernh. – геміапофіт, чагарниковий.

Asteraceae

- *Achillea setacea* Waldst. et Kit. – евентапофіт, степовий.
- *Achillea submillefolium* Klokov et Krytzka – геміапофіт, лучний.
- *Artemisia absinthium* L. – археофіт (ірано-туранського походження), епекофіт.
- *Artemisia marschalliana* Spreng.
- *Crepis tectorum* L. – евапофіт, лучний.
- *Phalacrolooma annuum* (L.) Dumort. (*Stenactis annua* (L.) Cass., *Erigeron annuus* (L.) Pers.) – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.

Campanulaceae

- *Campanula sibirica* L.

Caryophyllaceae

- *Gypsophila paniculata* L. – евентапофіт, степовий.
- *Melandrium album* (Mill.) Garcke – геміапофіт, лучний.

Clusiaceae

- *Hypericum perforatum* L. – евентапофіт, степовий.

Convolvulaceae

- *Convolvulus arvensis* L. – евапофіт, вигонів.

Fabaceae

- *Astragalus onobrychis* L. – евентапофіт, степовий.
- *Astragalus varius* S.G. Gmel.
- *Chamaecytisus austriacus* (L.) Link.
- *Lathyrus tuberosus* L. – археофіт (ірано-туранського походження), геміепокофіт.
- *Lotus corniculatus* L. aggr. (incl. *L. tenuis* Waldst. et Kit. ex Willd., *L. ucrainicus* Klokov) – геміепокофіт лучний.
- *Medicago falcata* L. s.l. – геміапофіт, степовий.
- *Melilotus officinalis* (L.) Pall. – евапофіт, чагарниковий.
- *Onobrychis arenaria* (Kit.) DC. – геміапофіт, степовий.
- *Onobrychis viciifolia* Scop. – кенофіт (південно-європейського походження), ефемерофіт.

Euphorbiaceae

- *Euphorbia cyparissias* L. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Euphorbia virgata* Waldst. et Kit. – евентапофіт, чагарниковий.

Lamiaceae

- *Salvia nemorosa* L. – геміапофіт, степовий.
- *Salvia pratensis* L. – геміапофіт, лучний.
- *Salvia verticillata* L. – евентапофіт, чагарниковий.

Malvaceae

- *Lavatera thuringiaca* L. – геміапофіт, чагарниковий.

Plantaginaceae

- *Plantago lanceolata* L. – геміапофіт, лучний.

Rosaceae

- *Potentilla arenaria* Borkh. (= *P. incana* P. Gaertn., B. Mey. et Scherb., nom. illeg.).

Rubiaceae

- *Asperula cynanchica* L. – евентапофіт, степовий.
- *Galium verum* L. – евентапофіт, степовий.

Scrophulariaceae

- *Verbascum densiflorum* Bertol. – геміапофіт, піщаний.
- *Verbascum phlomoides* L. – евентапофіт, піщаний.

РОСЛИННІ УГРУПОВАННЯ СХИЛІУ

Ass. *Centaureo borysthenici*–*Festuceto beckeri* Vicherek 1972 (cl. *Festucetea vaginateae* Soó 1968 em. Vicherek 1972)

Додатково відмічені види

СУДИННІ РОСЛИНИ ЗАПЛАВИ

Рідкісні види:

Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soó – занесено до „Червоної книги України”.

Equisetaceae

- *Equisetum fluviatile* L.
- *Equisetum palustre* L.

Cyperaceae

- *Carex acuta* L.
- *Carex acutiformis* Ehrh.
- *Carex cespitosa* L.
- *Carex rostrata* Stokes – евентапофіт, лучний.

Iridaceae

- *Iris pseudacorus* L.

Poaceae

- *Agrostis canina* L.
- *Alopecurus arundinaceus* Poir.
- ***Arrhenatherum elatius*** (L.) J. Presl et C. Presl. – кенофіт (західноєвропейського походження), агріо-епекофіт.
- *Elytrigia repens* (L.) Nevski – евапофіт, лучний.
- *Festuca pratensis* Huds.
- *Phalaroides arundinacea* (L.) Rausch. (*Digraphis arundinacea* (L.) Trin.).
- *Phleum pratense* L.
- *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.
- *Poa nemoralis* L.
- *Poa pratensis* L.

Typhaceae

- *Typha latifolia* L.

Apiaceae

- *Heracleum sibiricum* L. – геміапофіт, лісовий.

Asteraceae

- ***Cichorium intybus*** L. – археофіт (середземноморсько-іранського походження), агріо-епекофіт.
- *Cirsium canum* (L.) All.

- *Eupatorium cannabinum* L.
- *Inula salicina* L.
- *Leucanthemum vulgare* Lam.

Boraginaceae

- *Symphytum officinale* L.

Campanulaceae

- *Campanula glomerata* L.

Caryophyllaceae

- *Coccyganthe flos-cuculi* (L.) Fourr.
- *Melandrium album* (Mill.) Garcke – геміапофіт, лучний.
- *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers. (= *Lychnis viscaria* L.; *Steris viscaria* (L.) Raf.;
- *Viscaria vulgaris* Bernh.).

Convolvulaceae

- *Calystegia sepium* (L.) R.Br.

Euphorbiaceae

- *Euphorbia virgata* Waldst. et Kit. – евентапофіт, чагарниковий.

Fabaceae

- *Lathyrus pratensis* L.
- *Lotus corniculatus* L. aggr. (incl. *L. tenuis* Waldst. et Kit. ex Willd., *L. ucrainicus* Klokov) – геміепекофіт лучний.
- *Medicago lupulina* L. – евапофіт, лучний.
- *Trifolium pratense* L. – геміапофіт, лучний.
- *Vicia cracca* L. – геміапофіт, лучний.
- *Vicia villosa* Roth – археофіт (середземноморського походження), геміепекофіт.

Geraniaceae

- *Geranium pratense* L.

Lamiaceae

- *Scutellaria galericulata* L.

Malvaceae

- *Lavatera thuringiaca* L. – геміапофіт, чагарниковий.

Plantaginaceae

- *Plantago major* L. – евапофіт, лісовий.

Polygalaceae

- *Polygala vulgaris* L.

Polygonaceae

- *Rumex confertus* Willd. – геміапофіт, лучний.

Primulaceae

- *Lysimachia vulgaris* L.

Ranunculaceae

- *Thalictrum lucidum* L. (= *Thalictrum angustifolium* Jacq.).

Rosaceae

- *Alchemilla acutiloba* Opiz (= *A. vulgaris* L. aggr.)

Rubiaceae

- *Galium palustre* L.
- *Galium verum* L. – евентапофіт, степовий.

Scrophulariaceae

- *Scrophularia umbrosa* Dumort.
- *Verbascum blattaria* L. – геміапофіт, степовий.
- *Veronica longifolia* L.

Valerianaceae

- *Valeriana officinalis* L. (= *Valeriana exaltata* J.C. Mikan, *V. palustris* Kreyer).

РОСЛИННІ УГРУПОВАННЯ ЗАПЛАВИ

Ass. *Caricetum elatae* W. Koch 1926 (cl. ***Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941***)

Ass. *Caricetum acutiformis* Eggler 1933 (cl. ***Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941***)

Ass. *Caricetum rostratae* Rubbei 1912 (cl. ***Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941***)

Ass. *Phalaridiom arundinacea* Kopecky 1961 (cl. ***Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941***)

Ass. *Typhetum latifoliae* G. Lang. 1973 (cl. ***Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941***)

Додатково відмічені види

ЗУПИНКА 3. УРОЧИЩЕ „КУРЯЧЕ ГОРЛО”

СУДИННІ РОСЛИНИ УРОЧИЩА

Рідкісні види:

- *Adonis vernalis* L. – занесено до „Червоної книги України”.
- *Amygdalus nana* L. – регіонально рідкісний вид.
- *Cerasus fruticosa* (Pall.) Woronow. – регіонально рідкісний вид
- *Fritillaria ruthenica* Wikstr. – занесено до „Червоної книги України”.
- *Nuphar lutea* (L.) Smith. – регіонально рідкісний вид.
- *Nymphaea alba* L. регіонально рідкісний вид.
- *Salvinia natans* (L.) All. – занесено до „Червоної книги України”.
- *Stipa borysthena* Klokov ex Prokud. – занесено до „Червоної книги України”.
- *Trapa natans* L. aggr. – занесено до „Червоної книги України”.

Equisetaceae

- *Equisetum arvense* L. – евапофіт, лучний.
- *Equisetum fluviatile* L.
- *Equisetum palustre* L.

Anthyriaceae

- *Athyrium filix-femina* (L.).

Dennstaedtiaceae

- *Pteridium pinetorum* C.N. Page et R.R. Mill (*P. aquilinum* (L.) Kuhn s.l.).

Dryopteridaceae

- *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott

Salviniaceae

- *Salvinia natans* (L.) All.

Pinaceae

- *Pinus sylvestris* L.

Acoraceae

- *Acorus calamus* L. – археофіт (південно-східноазіатського походження), агріофіт.

Asparagaceae

- *Asparagus officinalis* L.

Butomaceae

- *Butomus umbellatus* L.

Cyperaceae

- *Carex pilosa* Scop.

Hyacinthaceae

- *Scilla bifolia* L.

Hydrocharitaceae

- *Elodea canadensis* Michx. – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.
- *Elodea nuttallii* (Planch.) St. John – кенофіт (північноамериканського походження), ефемерофіт.
- *Hydrocharis morsus-ranae* L.

Juncaceae

- *Juncus articulatus* L.
- *Luzula campestris* (L.) DC.

Liliaceae

- *Fritillaria ruthenica* Wikstr.
- *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl.

Najadaceae

- *Najas marina* L.

Poaceae

- *Arrhenatherum elatius* (L.) J. Presl et C. Presl. – кенофіт (західноєвропейського походження), агріо-епокофіт.
- *Bromopsis inermis* (Leys.) Holub (*Bromus inermis* Leys.) – археофіт (середземноморського походження), агріо-епокофіт.
- *Bromus mollis* L. (*B. hordeaceus* auct. non L.) – геміапофіт, лучний.
- *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth – геміапофіт, піщаний.
- *Dactylis glomerata* L. – геміапофіт, лучний.
- *Echinochloa crus-galli* (L.) P. Beauv. – археофіт (азійського походження), епокофіт.
- *Elytrigia repens* (L.) Nevski – евапофіт, лучний.
- *Eragrostis minor* Host – кенофіт (південноєвропейського походження), епокофіт.
- *Glyceria maxima* (C. Gartm) Holmberg
- *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.
- *Poa annua* L. – евапофіт, лучний.
- *Setaria viridis* (L.) P. Beauv. – археофіт (середземноморсько-ірано-туранського походження), епокофіт.
- *Stipa borysthena* Klokov ex Prokudin – евантапофіт. піщаний.

Potamogetonaceae

- *Potamogeton crispus* L.
- *Potamogeton perfoliatus* L.

Aceraceae

- *Acer platanoides* L.
- *Acer tataricum* L.

Apiaceae

- *Eryngium planum* L. – евентапофіт, піщаний.
- *Daucus carota* L. – евапофіт, лучний.
- *Pastinaca sylvestris* Gars. – евапофіт, лучний.
- *Sium latifolium* L.
- *Torilis japonica* (Houtt.) DC. – евентапофіт, лісовий.

Aristolochiaceae

- *Aristolochia clematidis* L.

Asclepiadaceae

- *Asclepias syriaca* L. – кенофіт (північноамериканського походження), ефемерофіт.
- *Vincetoxicum hirundinaria* Medik.
- *Vincetoxicum laxum* (Bartl.) Gren. et Godr.

Asteraceae

- *Achillea submillefolium* Klokov et Krytzka – геміапофіт, лучний.
- *Ambrosia artemisiifolia* L – кенофіт (північноамериканського походження), епекофіт.
- *Arctium lappa* L. – евапофіт, чагарниковий.
- *Artemisia absinthium* L. – археофіт (ірано-туранського походження), епекофіт.
- *Artemisia vulgaris* L. – евапофіт, вигонів.
- *Bidens tripartita* L. – геміапофіт, прибережний.
- *Carduus nutans* L. – археофіт (середземноморського походження), епекофіт.
- *Centaurea jacea* L.
- *Chondrilla juncea* L. – евентапофіт, піщаний.
- *Cichorium intybus* L. – археофіт (середземноморсько-іранського походження), агріо-епекофіт.
- *Cirsium arvense* (L.) Scop. – евапофіт, чагарниковий, прибережний.
- *Crepis biennis* L. (*C. lodomeriensis* Besser).
- *Crepis tectorum* L. – евапофіт, лучний.
- *Filago arvensis* L. – геміапофіт, псамофіт.

- *Galinsoga parviflora* Cav. – кенофіт (південноамериканського походження), епекофіт.
- *Helichrysum arenarium* (L.) Moench
- *Hieracium umbellatum* L.
- *Inula germanica* L.
- *Jurinea cyanoides* (L.) Rchb.
- *Leontodon autumnalis* L. – геміапофіт, лучний.
- *Phalacrolooma annuum* (L.) Dumort. (*Stenactis annua* (L.) Cass. – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.
- *Pilosella officinarum* P. Schult et Sch. Bib.
- *Solidago virgaurea* L.
- *Tanacetum vulgare* L. – евентапофіт, чагарниковий.
- *Taraxacum officinale* Wigg. aggr. – евапофіт, лучний.
- *Tragopogon podolicus* (DC.) Artemcz. – евентапофіт, степовий.
- *Tussilago farfara* L. – геміапофіт, вигонів.

Berberidaceae

- *Berberis vulgaris* L – кенофіт (східноазійського походження), колонофіт.

Betulaceae

- *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.
- *Betula pendula* Roth
- *Corylus avellana* L.

Boraginaceae

- *Echium vulgare* L. – евапофіт, степовий.
- *Myosotis palustris* (L.) L.

Brassicaceae

- *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. – археофіт (нез'ясованого походження), агріо-епекофіт.
- *Berteroa incana* (L.) DC. – геміапофіт, піщаний.
- *Erysimum cheiranthoides* L. – археофіт (нез'ясованого походження), епекофіт.

Campanulaceae

- *Campanula rapunculoides* L.

Cannabaceae

- *Cannabis sativa* L. (incl. *C. ruderalis* Janisch. – кенофіт (середньоазійського походження), колонофіт.
- *Humulus lupulus* L. – геміапофіт, чагарниковий.

Caprifoliaceae

- *Sambucus ebulus* L. – геміапофіт, чагарниковий.

- *Sambucus nigra* L. – евентапофіт, лісовий.
- *Sambucus racemosa* L. – евентапофіт, лісовий.

Caryophyllaceae

- *Alsine media* L. (*Stellaria media* (L.) Vill.) – евапофіт, лісовий.
- *Cucubalus baccifer* L.
- *Dianthus borbasii* Vandas.
- *Dianthus fischeri* Spreng. (*D. pineticola* Клеоров).
- *Gypsophila paniculata* L. – евентапофіт, степовий.
- *Melandrium album* (Mill.) Garcke – геміапофіт, лучний.
- *Myosoton aquaticum* (L.) Moench.
- ***Saponaria officinalis*** L. – кенофіт (середземноморського походження), ергазіофіт.
- *Stellaria subulata* Boeber ex Schlecht. (*S. hippoctona* (Czer.) Klokov).

Celastraceae

- *Euonymus europaea* L.

Ceratophyllaceae

- *Ceratophyllum demersum* L.

Clusiaceae

- *Hypericum perforatum* L. – евентапофіт, степовий.

Convolvulaceae

- *Convolvulus arvensis* L. – евапофіт, вигонів.

Crassulaceae

- *Hylotelephium maximum* (L.) Holub
- *Sedum acre* L.

Cucurbitaceae

- ***Bryonia alba*** L. – кенофіт (середземноморсько-ірано-туранського походження), агріофіт.

Dipsacaceae

- *Scabiosa ochroleuca* L. – евентапофіт, степовий.

Euphorbiaceae

- *Euphorbia cyparissias* L. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Euphorbia virgata* Waldst. et Kit. – евентапофіт, чагарниковий.

Fabaceae

- ***Amorpha fruticosa*** L. – кенофіт (північноамериканського походження), ергазіофіт.
- *Astragalus glycyphyllos* L.
- *Chamaecytisus austriacus* (L.) Link.
- *Chamaecytisus ruthenicus* (Fisch. ex Wolf.) Klásk.

- *Lotus corniculatus* L. aggr. (incl. *L. tenuis* Waldst. et Kit. ex Willd., *L. ucrainicus* Klokov) – геміепокофіт лучний.
- *Melilotus albus* Medik. – евапофіт, псамофіт.
- *Melilotus officinalis* (L.) Pall. – евапофіт, чагарниковий.
- ***Onobrychis viciifolia*** Scop. – кенофіт (південноєвропейського походження), ефемерофіт.
- ***Robinia pseudoacacia*** L. – кенофіт (північноамериканського походження), ергазіофіт.
- *Securigera varia* (L.) Lassen (*Coronilla varia* L.) – евентапофіт, чагарниковий.
- *Trifolium pratense* L. – геміапофіт, лучний.
- *Trifolium repens* L.
- *Vicia cracca* L. – геміапофіт, лучний.

Fagaceae

- *Quercus robur* L.

Geraniaceae

- *Geranium pratense* L.
- *Geranium robertianum* L.

Lamiaceae

- ***Elsholtzia ciliata*** (Thunb.) Hyl. – кенофіт (азійського походження), епокофіт.
- ***Lamium purpureum*** L. – археофіт (середземноморського походження), епокофіт.
- *Leonurus villosus* Desf. ex D'Urv. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Lycopus europaeus* L.
- *Mentha aquatica* L.
- *Mentha arvensis* L. – евентапофіт, прибережний.
- *Origanum vulgare* L.
- *Phlomis tuberosa* L.
- *Prunella vulgaris* L. – евентапофіт, лучний.
- *Salvia nemorosa* L. – геміапофіт, степовий.
- *Salvia nutans* L.
- *Salvia pratensis* L. – геміапофіт, лучний.
- ***Stachys annua*** (L.) L. (*S. neglecta* Klokov ex Kossko, nom. inval.) – археофіт (середземноморського походження), епокофіт.
- *Stachys palustris* L.
- *Stachys recta* L.
- *Thymus marschallianus* Willd.

Malvaceae

- *Lavatera thuringiaca* L. – геміапофіт, чагарниковий.
- *Malva pusilla* Smith – археофіт резистентний.

Oleaceae

- *Fraxinus excelsior* L.
- *Ligustrum vulgare* L. – кенофіт (нез'ясованого походження), колонофіт.

Onagraceae

- *Oenothera biennis* L. s. l. – кенофіт (північноамериканського походження), агріофіт.

Oxalidaceae

- *Xanthoxalis dillenii* (Jacq.) Holub – кенофіт (північноамериканського походження), епекофіт.

Papaveraceae

- *Chelidonium majus* L. – евапофіт, лісовий.

Plantaginaceae

- *Plantago lanceolata* L. – геміапофіт, лучний.
- *Plantago major* L. – евапофіт, лісовий.

Polygonaceae

- *Polygonum aviculare* L. – евапофіт, лучний.
- *Rumex acetosa* L. – геміапофіт, лучний.
- *Rumex acetosella* L. – евапофіт, піщаний.
- *Rumex confertus* Willd. – геміапофіт, лучний.

Ranunculaceae

- *Adonis vernalis* L.
- *Anemone ranunculoides* L.
- *Consolida regalis* S.F.Gray – археофіт (середземноморсько-ірано-туранського походження), епекофіт.
- *Ranunculus acris* L.
- *Thalictrum minus* L.
- *Thalictrum simplex* L.

Rosaceae

- *Agrimonia eupatoria* L.
- *Amygdalus nana* L.
- *Cerasus fruticosa* (Pall.) Woronow
- *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.
- *Fragaria vesca* L.
- *Geum urbanum* L. – геміапофіт, лісовий.

- *Malus sylvestris* Mill.
- *Potentilla anserina* L.
- *Potentilla argentea* L. s.l. (incl. *Potentilla impolita* Wahlenb., *Potentilla neglecta* Baumg.) – евапофіт, степовий.
- *Potentilla reptans* L. – геміапофіт, лучний.
- *Prunus spinosa* L.
- *Rosa canina* L.
- *Rubus caesius* L.

Rubiaceae

- *Asperula cynanchica* L. – евентапофіт, степовий.
- *Galium verum* L. – евентапофіт, степовий.

Salicaceae

- *Populus alba* L.
- *Salix alba* L.
- *Salix cinerea* L.
- *Salix fragilis* L. – археофіт (малоазійського походження), агріофіт.

Scrophulariaceae

- *Linaria genistifolia* (L.) Mill.
- *Verbascum lychnitis* L. евапофіт, чагарниковий.
- *Verbascum nigrum* L.
- *Veronica chamaedrys* L. – геміапофіт, лісовий.
- *Veronica spicata* L.

Solanaceae

- *Datura stramonium* L. – кенофіт (південно-східноазійського походження), епекофіт.
- *Solanum dulcamara* L.
- *Solanum nigrum* L. – археофіт (південноєвропейського походження), епекофіт.

Tiliaceae

- *Tilia cordata* Mill.

Trapaceae

- *Trapa natans* L. aggr.

Ulmaceae

- *Ulmus laevis* Pall.

Urticaceae

- *Urtica dioica* L. – евапофіт, рудеральний.
- *Urtica urens* L. – археофіт (середземноморського походження), епекофіт.

Valerianaceae

- *Valeriana stolonifera* Czern.

Violaceae

- *Viola matutina* Klokov (*V. tricolor* L. s.l.).

Viscaceae

- *Viscum album* L.

Для нотаток

РОСЛИННІ УГРУПОВАННЯ УРОЧИЩА

Ass. *Festucetum pratensis* Soó 1928 ((cl. *Molinio-Arrhenatheretea*
R. Tx. 1937)

Ass. *Poetum pratensis* Stepanovič 1999 (cl. *Molinio-Arrhenatheretea*
R. Tx. 1937)

Ass. *Antoxantho-Agrosteitum tenuis* Sill. 1933 em. Jurko 1969 (cl.
Molinio-Arrhenatheretea R. Tx. 1937)

Ass. *Phragmitetum communis* Gams 1927) Schmale 1939 (cl.
Phragmito-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941)

Додатково відмічені види

**М.М. Федорончук, В.В. Протопопова, М.В. Шевера,
Р.І. Бурда, І.Г. Ольшанський**

**Ботанічна екскурсія
в околицях міста
Переяслава-Хмельницького**

Літературний редактор – М.М. Кошова
Технічний редактор – В.А. Фіалковський

Видавництво Українського фітосоціологічного центру
тел./факс (044) 524-11-61

Підписано до друку 05.07.2012 р. Формат 60x84 1/16.
Друк ризографічний. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Умов.-друк. арк. 1.2. Зам. №890.

Надруковано в друкарні
Українського фітосоціологічного центру

М.М. Федорончук, В.В. Протопопова, М.В. Шевера,
Р.І. Бурда, І.Г. Ольшанський

БОТАНІЧНА ЕКСКУРСІЯ В ОКОЛИЦЯХ МІСТА ПЕРЕЯСЛАВА-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Тарас Шевченко. 211. Арк. 7. Андруші. Сепія. [VIII — X 1845].

*Так у XIX столітті виглядало мальовниче село Андруші,
що неподалік Переяслава.*

*Згадкою про Андруші тепер залишився лише
цей малюнок Тараса Шевченка.*

*Завдяки бурхливій, не завжди виправданій, діяльності людини з
перетворення природи, нині село Андруші
затоплено Канівським водосховищем.*

